

הלכות תרומות פרק י

א. זר שאכל תרומה בשגגה, משלם קרן וחמש; אפלו ידע שהיא תרומה, ושהוא מזהר עליה. אבל אם לא ידע אם חייב עליה מיתה, אם לאו הרי זו שגגה, ומשלם קרן וחמש.

ב. אחד האוכל דבר שדרכו לאכל, ואחד השותה דבר שדרכו לשותות, ואחד הסף דבר שדרכו לסוף שנאמר "ולא יחללו, את-קדשי בני ישראל" (ויקרא כב, טו), לרבות את הסף. ואחד האוכל תרומה טמאה בשגגה ואחד האוכל טהורה, משלם קרן וחמש. ואינו חייב חמש, עד שיאכל כזית שנאמר "כי-יאכל קדש בשגגה" (ויקרא כב, יד), ואין אכילה פחותה מכזית; וכשם שאכילת תרומה בכזית, כך שתיתתה בכזית.

ג. אכל וחזר ואכל, שתה וחזר ושתה אם יש מתחילת אכילה ראשונה עד סוף אכילה אחרונה כדי אכילת פרס, ומתחילת שתיה ראשונה עד סוף שתיה אחרונה כדי שתית רביעית הרי אלו מצטרפין לכזית.

ד. התרומה ותרומת מעשר, בין שלדמאי בין שלודאי, והחלה, והבפורים כלן מצטרפין לכזית, לחיב עליהן מיתה וחמש: שכלן נקראו תרומה. ומן הדין היה שאין חייבין חמש על תרומת מעשר שלדמאי, כמו שאין חייבין על מעשר שני שלו כמו שיתבאר; אבל אמרו חכמים, אם לא יתחייב עליה חמש, יזלזלו בה.

ה. אכל תרומה במזיד אם התרו בו, לוקה ואינו משלם. ואם לא התרו בו אם היתה טהורה, משלם את הקרן ואינו משלם את החמש. ואם היתה טמאה משלם דמי עצים, מפני שאינה ראויה אלא להסקה; לפיכך אם אכל תרומת תותים ורמונים וכיוצא בהם שנטמאו פטור מן התשלומין, שהרי אינם ראויין להסקה.

ו. האוכל תרומה חמץ בפסח בין בזדון בין בשגגה, בין טמאה בין טהורה פטור מן התשלומין: אפלו הפרישה כשהיא מצה והחמיצה, פטור; ואפלו דמי עצים אינו משלם, שהרי אינה ראויה להסקה מפני שהיא אסורה בהניה, אין לה דמים.

ז. אבל השוגג ואכל תרומה ביום הכפורים, או שאכל תרומה נקורה, והשותה יין תרומה שנתגלה, והסף יין ושמן כאחד, או ששתה שמן וחמץ כאחד, או שכסס את החטים, או גמע את החמץ הרי זה משלם קרן וחמש.

ח. היה שבע וקץ במזונו, והוסיף על שבעו באכילת תרומה אינו משלם את החמש: שנאמר "כי-יאכל" (ויקרא כב, יד), לא שזיק עצמו. וכן הפוסס את השעורים פטור מן החמש, מפני שהזיק עצמו.

ט. זר שבלע שופין שלתרומה, והקיאן, ובא אחר ואכלן, גם הוא בשגגה הראשון משלם קרן וחמש, והשני משלם דמי עצים לראשון.

י. המאכיל את פועליו ואת אורחיו תרומה הם משלמין קרן וחמש, מפני שהן כשוגגין. והוא משלם להם דמי סעודתן, שדמי החלין יתרין מדמי תרומה שאכלו שדבר האסור, נפשו שלאדם חתה ממנו.

יא. המאכיל את בניו הקטנים, ואת עבדיו בין גדולים בין קטנים, והאוכל תרומת חוצה לארץ, והאוכל או השותה פחות מבינה, ונזיר ששגג ושתה יין שלתרומה, והשותה שמן, והסוף את היין כל אלו משלמין את הקרן, ואינן משלמין את החמש. יב. בת כוהן שהיתה נשואה לישראל, או שנפסלה, ואחר כך אכלה תרומה משלמת את הקרן, ואינה משלמת את החמש.

יג. האשה שהיתה אוכלת בתרומה, ואמרו לה מת בעליך, או גרשיך, וכן העבד שהיה אוכל, ואמרו לו מת רבך והניח יורש שאינו מאכיל, או שמכרך לישראל, או נתנך לו, או שחררך, וכן כוהן שהיה אוכל, ונודע לו שהוא בן גרושה, או בן חלוצה הרי אלו משלמין את הקרן בלבד. ואם היתה תרומת חמץ, והיה ערב הפסח הרי אלו פטורין מלשלם: מפני שזמנה בהול, נחפזו לאכל ולא בדקו.

יד. וכלן שהיתה תרומה בתוך פיהן כשידעו שהן אסורין לאכל, הרי אלו יפלטו. היה אוכל, ואמרו לו נטמאת, או נטמאת התרומה, טמא היית, או טמאה היתה התרומה, או נודע שהוא טבל, או מעשר ראשון שלא נטלה תרומתו, או מעשר שני והקדש שלא נפדו, או שטעם טעם פשפש לתוך פיו הרי אלו יפלטו.

טו. שתי קפות, אחת שלתרומה ואחת שלחלין, שנפלה תרומה לתוך אחת מהן, ואין ידוע לאיזו נפלה הריני אומר לתוך שלתרומה נפלה. ואין ידוע איזו היא שלתרומה אכל זר את אחת מהן, הרי זה פטור מן התשלומין: שהמוציא מחברו, עליו הראיה. והשניה, נוהג בה בתרומה.

טז. אכל אחר את השניה, אף הוא פטור. אכל אחד את שתייהן, משלם בקטנה שבשתייהן: אם מזיד, קרן; ואם שוגג, קרן וחמש.

יז. האוכל את החמש בשגגה הרי זה מוסיף עליו חמשו, שהחמש כקרן לכל דבר; וכן מוסיף חמש על חמש, עד לעולם. יח. כל המשלם קרן וחמש, הרי התשלומין בתרומה לכל דבר, אלא שאם נזרעו, גדוליהן חלין; ואם רצה הכוהן למחל, אינו מוחל. וכל המשלם את הקרן בלבד, הרי התשלומין חלין; ואם רצה הכוהן למחל, מוחל.

יט. בת ישראל שאכלה תרומה, ואחר כך נשאת לכוהן אם תרומה שלא זכה בה כוהן אכלה, משלמת קרן וחמש לעצמה; ואם תרומה שזכה בה כוהן אכלה, משלמת קרן לבעלים וחמש לעצמה: שכל המשלם קרן וחמש משלם הקרן לבעלים, והחמש לכל כוהן שירצה. לא הספיקה לשלם עד שנתגרשה בין כך ובין כך, אינה משלמת לעצמה; והרי היא כמי שלא נשאת לכוהן מעולם.

כ. כל האוכל תרומה, בין בשוגג בין במזיד אינו משלם אלא מן החלין המתקנים, שהוציאו מהן תרומות ומעשרות; ומשלמין מן הלקט ומן השכחה ומן הפאה ומן ההפקר, וממעשר ראשון שננטלה תרומתו, אף על פי שעדיין לא נטלה תרומה גדולה שיש בו, אם הקדים המעשר לתרומה; ומשלמין ממעשר שני והקדש שנפדו, אף על פי שנפדו שלא כהלכה.

וּמְשַׁלְמִין מִן הַחֹדֶשׁ עַל הַיֶּשֶׁן; אָבֵל אֵין מְשַׁלְמִין מִמֵּין עַל שְׂאִינוּ מֵינוּ שְׁנֵאמָר "וְנָתַן לָכֶּהֱן אֶת-הַקֹּדֶשׁ" (ויקרא כב, יד), פִּקְדֹּשׁ שְׂאֵכֵל.

כא. הָאוֹכֵל קְשׁוּאִין שְׁלַעֲרַב שְׂבִיעִית יִמְתִּין לְקְשׁוּאִין שְׁלַמוֹצָאֵי שְׂבִיעִית, וַיִּשְׁלַם מֵהֶן: שְׂאִינוּ יָכוֹל לְשַׁלֵּם חֻבּוֹ מִפְּרוֹת שְׂבִיעִית, כְּמוֹ שְׂיִתְבָּאָר בַּמָּקוֹמוֹ.

כב. אָכַל תְּרוּמָה טְמֵאָה מְשַׁלֵּם חֲלִין, בֵּין טְמֵאִין בֵּין טְהוֹרִין. אָכַל תְּרוּמָה טְהוֹרָה, מְשַׁלֵּם חֲלִין טְהוֹרִין; וְאִם שַׁלֵּם חֲלִין טְמֵאִין, בֵּין בְּשׁוּגָג בֵּין בְּמִזִּיד תְּשַׁלּוּמָיו תְּשַׁלּוּמִין, וַיַּחֲזֹר וַיִּשְׁלַם מִן הַטְּהוֹרִין.

כג. אָכַל תְּרוּמַת חֶבֶר, מְשַׁלֵּם לוֹ. אָכַל תְּרוּמַת עַם הָאָרֶץ מְשַׁלֵּם לְחֶבֶר, וְנוֹטֵל דָּמֶיהָ מִמֶּנּוּ וְנוֹתְנוֹ לְעַם הָאָרֶץ שְׂאֵכֵל תְּרוּמָתוֹ: שְׂאִין מוֹסְרִין טְהוֹרוֹת לְעַם הָאָרֶץ.

כד. גָּזַל תְּרוּמָה מֵאֲבִי אִמּוֹ כּוֹהֵן וְאָכְלָהּ, וְאַחֵר כֶּךָ מֵת אָבִי אִמּוֹ אֵינוּ מְשַׁלֵּם לַעֲצָמוֹ, אֲלֹא מְשַׁלֵּם לַיּוֹרֵשׁ אַחֵר מִשָּׂאָר הַשְּׁבִיט; וְכֵן אִם נִפְלָה לוֹ תְּרוּמָה מֵאֲבִי אִמּוֹ וְאָכְלָהּ, וּבִעַל חוּב שְׂגָבָה תְּרוּמָה בְּחוּבּוֹ וְהָאִשָּׁה בְּכִתְבָתָּהּ וְאָכְלָהּ מְשַׁלְמִין קֶרֶן וְחֹמֶשׁ לְכוֹהֵן חֶבֶר, וְהַחֶבֶר נוֹתֵן לָהֶם דָּמִים שֶׁהָיוּ מוֹכְרִין בָּהּ אוֹתָהּ הַתְּרוּמָה שְׂאֵכֵלוֹ.

כה. הַגּוֹזֵב תְּרוּמָה, וְלֹא אָכְלָהּ מְשַׁלֵּם תְּשַׁלּוּמֵי כֶּפֶל לַבַּעֲלִים; וַיֵּשׁ לוֹ לְשַׁלֵּם מִדָּמֵי תְּרוּמָה. גִּנְבָהּ, וְאָכְלָהּ מְשַׁלֵּם שְׁנֵי קֶרֶנִּין וְחֹמֶשׁ: קֶרֶן וְחֹמֶשׁ מִן הַחֲלִין, וְקֶרֶן אֶפְלוֹ מִדָּמֵי תְּרוּמָה.

כו. הִיתָה הַתְּרוּמָה הַקֹּדֶשׁ לְבֹדֵק הַבֵּית, וּגִנְבָהּ וְאָכְלָהּ אֵינוּ מְשַׁלֵּם תְּשַׁלּוּמֵי כֶּפֶל, שְׂאִין בַּהֲקֹדֶשׁ תְּשַׁלּוּמֵי כֶּפֶל כְּמוֹ שְׂיִתְבָּאָר בַּמָּקוֹמוֹ. אָבֵל מְשַׁלֵּם קֶרֶן וּשְׁנֵי חֲמִשִּׁים חֹמֶשׁ מִשּׁוּם אוֹכֵל תְּרוּמָה, וְחֹמֶשׁ מִשּׁוּם שְׁנֵהֲנָה מִן הַהֲקֹדֶשׁ. וְלָמִי מְשַׁלֵּם: אִם הָיָה בָּהּ כְּזִית, וְאֵין בָּהּ שׁוּוֹה פְּרוּטָה מְשַׁלֵּם לְכוֹהֲנִים; וְאִם יֵשׁ בָּהּ שׁוּוֹה פְּרוּטָה בֵּין שֵׁשׁ בָּהּ כְּזִית בֵּין שְׂאִין בָּהּ כְּזִית, מְשַׁלֵּם לַהֲקֹדֶשׁ.

כז. וּמִפְּנֵי מַה חָל אֲסוּר הַקֹּדֶשׁ עַל הַתְּרוּמָה מִפְּנֵי שֶׁהַתְּרוּמָה אֲסוּרָה לָזֶר, וּמִתַּת לְכוֹהֵן; הַקֹּדִישָׁה, נֶאֱסָרָה עַל הַכוֹהֵן. לְפִיכָךְ נוֹסֵף בָּהּ אֲסוּר אֶף עַל יִשְׂרָאֵל, עַל דֶּרֶךְ שְׂבָאָרְנוּ בְּהִלְכוֹת בִּיאֹת אֲסוּרוֹת וְאֲסוּרֵי מֵאֲכָלוֹת.

כח. הַגּוֹזֵל תְּרוּמָה וְאָכְלָהּ, מְשַׁלֵּם קֶרֶן וְחֹמֶשׁ אֶחָד: שֶׁהַחֹמֶשׁ שְׂחִיב בּוֹ מִשּׁוּם תְּרוּמָה, יֵצֵא בּוֹ יָדֵי גָזֹל שְׁנֵאמָר "וְנָתַן לָכֶּהֱן אֶת-הַקֹּדֶשׁ" (ויקרא כב, יד), אֵינוּ חֵיב אֲלֹא בַחֹמֶשׁ שֶׁלְקֹדֶשׁ בְּלִבָּד. גָּזָלָהּ וְהֵאֱכִילָהּ לְאַחֵר, הָאוֹכֵל מְשַׁלֵּם קֶרֶן וְחֹמֶשׁ.

כט. כָּל מָקוֹם שֶׁאִמְרוּ מְשַׁלֵּם קֶרֶן וְחֹמֶשׁ אִם אָכַל שׁוּוֹה אֶרְבָּעָה, מְשַׁלֵּם שׁוּוֹה חֲמִשָּׁה מִמֵּין שְׂאֵכֵל; וְכָל מָקוֹם שֶׁאִמְרוּ קֶרֶן וּשְׁנֵי חֲמִשִּׁין אָכַל שׁוּוֹה אֶרְבָּעָה, מְשַׁלֵּם שׁוּוֹה שִׁשָּׁה; וּמִקוֹם שֶׁאִמְרוּ שְׁנֵי קֶרֶנִּין וְחֹמֶשׁ אָכַל שׁוּוֹה אֶרְבָּעָה, מְשַׁלֵּם שׁוּוֹה תְּשַׁעָּה. וְלַעוֹלָם אֵינוּ מְשַׁלֵּם אֲלֹא לְפִי דָּמִים שֶׁהִיתָה שׁוּוֹה בְּשַׁעַת אֲכִילָהּ, בֵּין שֶׁהוֹזִלָהּ בְּשַׁעַת תְּשַׁלּוּמֵין בֵּין שֶׁהוֹקְרָהּ.